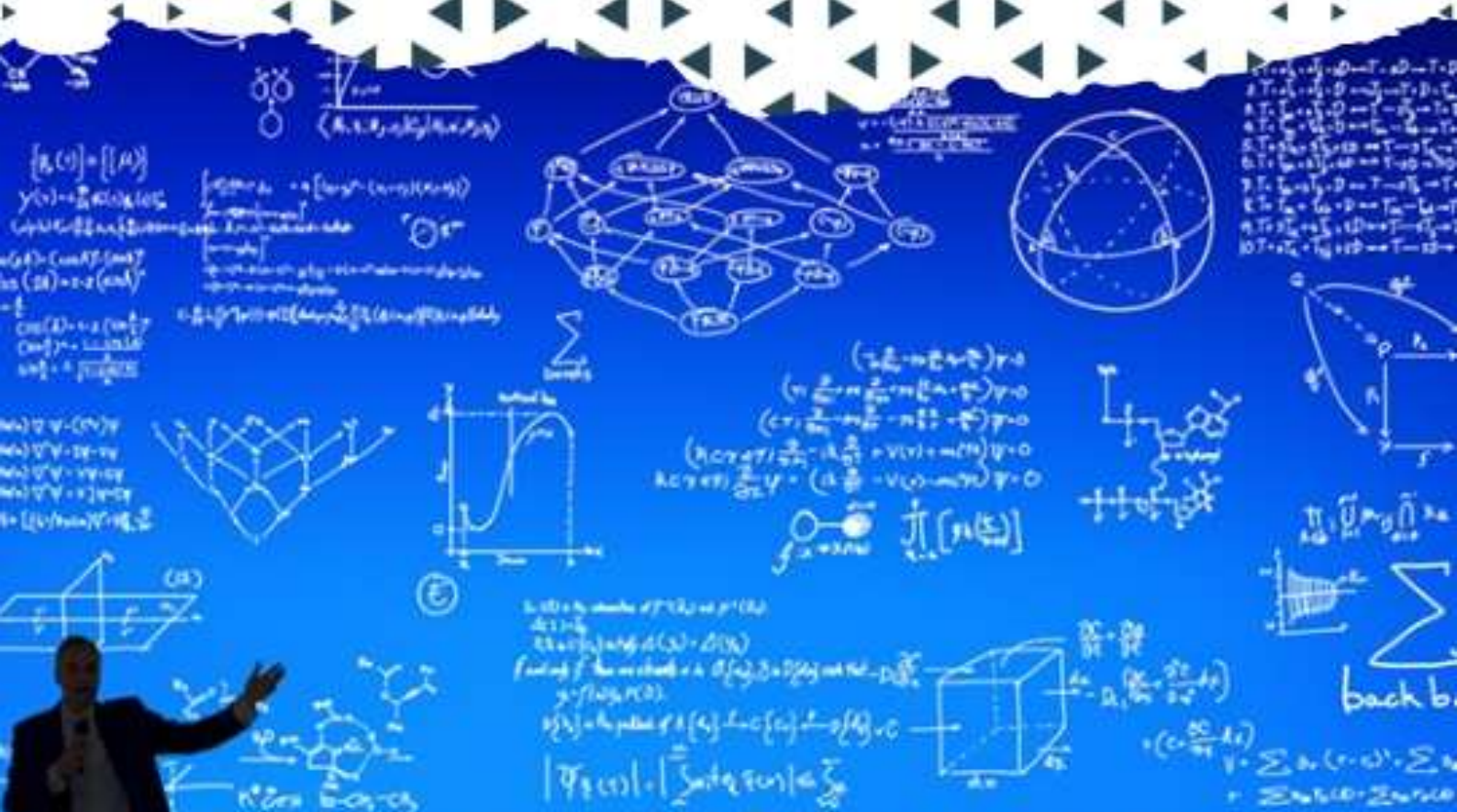

INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

ZAMONAVIY ILM-FAN VA TA'LIM: MUAMMO VA YECHIMLAR ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

+998335668868

<https://innoworld.net>

Google Scholar doi

zenodo

OpenAIRE

2025

**«INNOVATIVE WORLD» ILMIY TADQIQOTLARNI QO'LLAB-
QUVVATLASH MARKAZI**

**«ZAMONAVIY ILM-FAN VA TADQIQOTLAR: MUAMMO VA
YECHIMLAR» NOMLI 2025-YIL № 5-SONLI ILMIY, MASOFAVIY,
ONLAYN KONFERENSIYASI**

**ILMIY-ONLAYN KONFERENSIYA TO'PLAMI
СБОРНИК НАУЧНЫХ-ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЙ
SCIENTIFIC-ONLINE CONFERENCE COLLECTION**

Google Scholar

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

OpenAIRE

**Academic
Resource
Index
ResearchBib**

Directory of Research Journals Indexing

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2025

Volume 2 Issue 5 | 2025 |

+99894 5668868 | @Anvarbek_PhD

Page | 2

Qadimgi misr madaniyati: boqiylik sari intilgan sivilizatsiya**Soliyev Jasur Djaloldinovich**

Qo'qon universiteti Andijon filiali Tarix va ijtimoiy fanlar kafedrası o'qituvchisi

Maxmudova Zulfiya Alimjanovna

Qo'qon universiteti Andijon filiali Tarix va ijtimoiy fanlar kafedrası katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada insoniyat tarixidagi eng ulug'vor sivilizatsiyalardan biri — Qadimgi Misr madaniyati, uning diniy falsafasi, arxitekturası va ijtimoiy tuzilishi tahlil qilinadi. Maqolada Nil daryosining sivilizatsiya shakllanishidagi o'rni, "Ma'at" adolat ilohasi va o'limdan keyingi hayotga bo'lgan ishonchning san'atdagi in'ikosi ko'rib chiqilgan. Tadqiqot davomida ingliz va turk olimlarining ilmiy asarlariga tayanilgan holda, Misr merosining jahon tamaddunidagi o'rni yoritib beriladi.

Kalit so'zlar: Qadimgi Misr, Fir'avn, Nil, Ma'at, piramidalar, ierogliflar, mumiyash, antik dunyo, madaniyat, sivilizatsiya.

Kirish: Insoniyat tamadduni xaritasida Qadimgi Misr kabi sirlilik va mahobatni o'zida mujassam etgan ikkinchi bir sivilizatsiyani topish mushkul. Nil daryosining unumdor vodiylarida miloddan avvalgi IV mingyillikda kurtak yozgan ushbu madaniyat, nafaqat o'z davrining, balki barcha zamonlarning eng muazzam intellektual va muhandislik mo'jizalarini yaratdi. Misr sivilizatsiyasi shunchaki cho'l o'rtasidagi davlat emas, balki koinot tartiboti, ilohiy hokimiyat va abadiyat g'oyalari ustiga qurilgan mukammal bir tizim edi.

Mashhur britaniyalik misrshunos T.G.H. Jeyms ta'kidlaganidek, Misrning geografik joylashuvi va Nilning barqaror toshqinlari bu xalqqa o'ziga xos, o'zgarmas va nihoyatda chidamli madaniy o'zlikni shakllantirish imkonini bergan [1]. Bu madaniyatning asosi — hayotning o'limdan keyin ham davom etishiga bo'lgan cheksiz ishonch edi. Shu sababli, misrliklar o'z shaharlarini vaqtinchalik xom g'ishtdan, "abadiy uylari" bo'lmish maqbaralarni esa mangu toshlardan barpo etishgan.

Turk olimi Muhibbe Darganing qayd etishicha, Qadimgi Misr dunyoqarashida tabiat va inson o'rtasidagi muvozanat muqaddas hisoblangan va bu muvozanat san'atdan tortib davlat boshqaruvigacha bo'lgan barcha jabhalarda o'z aksini topgan [2]. Ushbu maqolada biz Misr madaniyatining poydevori bo'lgan diniy e'tiqodlar, ijtimoiy iyerarxiya va ilm-fanning taraqqiyot bosqichlarini zamonaviy xalqaro tadqiqotlar prizmasi orqali tahlil qilamiz.

Asosiy qism: Qadimgi Misr jamiyatining asosi "Ma'at" tushunchasi — haqiqat, adolat va koinot tartiboti g'oyasiga tayangan. Fir'avn nafaqat hukmdor, balki ushbu tartibotning yer yuzidagi kafolati hisoblangan. Britaniyalik tadqiqotchi Yan Shou ta'kidlashicha, fir'avnning asosiy vazifasi betartiblikka - Isfet qarshi kurashish va ilohiy muvozanatni saqlash bo'lgan [3]. Bu tizim Misr davlatchiligining uch ming yil davomida barqaror turishini ta'minlagan. Ijtimoiy tabaqalanish piramida shaklida bo'lib, uning cho'qqisida xudo-qirol, poydevorida esa dehqonlar va hunarmandlar turgan.

Misr madaniyatining eng ko'zga ko'ringan ramzi — piramidalar va ibodatxonalardir. Turk me'morchilik tarixchisi Afife Batur Misr me'morchiligini

"abadiyatga intiluvchi geometriya" deb ta'riflaydi. Uning yozishicha, toshdan yasalgan bu ulkan inshootlar nafaqat diniy markaz, balki misrliklarning matematika va astronomiya sohasidagi yuksak bilimlarining moddiy ko'rinishidir [4]. Giza piramidalari va Karnak ibodatxonasi misrliklarning og'irlik, muvozanat va quyosh harakati haqidagi aniq hisob-kitoblariga asoslangan.

Misr hierogliflari shunchaki harflar emas, balki "ilohiy so'zlar"- Medu Netjer hisoblangan. Ingliz filologi Alan Gardiner o'zining klassik asarida Misr yozuvining rivojlanishi ma'muriy boshqaruv va diniy rituallar bilan uzviy bog'liqligini isbotlagan [5]. Hierogliflar orqali bizga qadar yetib kelgan "O'liklar kitobi", "Sinuhe hikoyasi" kabi asarlar qadimgi misrliklarning axloqiy dunyosi va estetik dididan dalolat beradi.

Misr madaniyatini Nilsiz tasavvur qilib bo'lmaydi. Turk misrshunosi Selim Adali Nil toshqinlarining muntazamligi misrliklarda vaqtni o'lchash va kalendar tizimining rivojlanishiga turtki bo'lganini qayd etadi [6]. Nil nafaqat qishloq xo'jaligi manbai, balki savdo va madaniy almashinuvning asosiy magistrali vazifasini o'tagan. Papirus o'simligidan qog'oz tayyorlash texnologiyasi esa Misrni antik dunyoning bilim markaziga aylantirgan.

Xulosa: Qadimgi Misr madaniyati insoniyat tarixidagi shunchaki uzoq o'tmish emas, balki bugungi tamaddunimizning poydevori hisoblangan buyuk merosdir. Nil bo'yidagi bu sivilizatsiya mangu barqarorlik va koinot tartiboti-Ma'at g'oyasini o'zining har bir yutug'iga — ulkan piramidalardan tortib, nozik hieroglif yozuvlarigacha singdira olgan.

Britaniyalik mashhur olim Nil Makgregor ta'kidlaganidek, Misr bizga ob'ektlar orqali tarixni so'zlashni va insoniyatning boqiylikka bo'lgan tabiiy ehtiyojini qanday qilib yuksak san'at darajasiga ko'tarish mumkinligini o'rgatdi [7]. Shu bilan birga, turk tadqiqotchisi Selin Öztürkning fikricha, Misrning fan va muhandislik sohasidagi kashfiyotlari Gretsiya va Rim tamaddunlari orqali zamonaviy G'arb ilm-fanining shakllanishiga bevosita turtki bergan [8].

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, Qadimgi Misr o'zining diniy falsafasi, mukammal ijtimoiy tuzilishi va san'ati bilan insoniyat tafakkuri chegaralari qanchalik keng bo'lishi mumkinligini isbotladi. Ularning "abadiy yashash" orzusi bugun biz o'rganayotgan yodgorliklar va bitiklar orqali o'z ro'yobini topdi — zero, bu buyuk madaniyat unutilmadi va hamon tadqiqotchilar uchun cheksiz ilhom manbai bo'lib xizmat qilmoqda.

Foydalanigan adabiyotlar:

1. James, T. G. H. (2005). The Pharaoh's People: Scenes from Life in Imperial Egypt. Tauris Parke Paperbacks.
2. Darga, M. (1992). Hitit Sanatı ve Mısır Sanatı Karşılaştırması. İstanbul Üniversitesi Yayınları.
3. Shaw, I. (2003). The Oxford History of Ancient Egypt. Oxford University Press.
4. Batur, A. (1998). Dünya Mimarlık Tarihi. Literatür Yayıncılık.
5. Gardiner, A. H. (1957). Egyptian Grammar: Being an Introduction to the Study of Hieroglyphs. Griffith Institute.
6. Adalı, S. F. (2012). Antik Yakındoğu'da Nil ve Fırat: Kültürlerin Şekillenmesi. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.